HADIA CSE Khutba Notes (23.6.2017)

ചില റമളാൻ ചിന്തകൾ

വിശുദ്ധ റമളാൻ മാസം വിടപറയാനൊരുങ്ങുന്ന സങ്കടത്തിലാണല്ലോ നാമുള്ളത്.

وذر الدموعَ نحيباً وابك من أسف
على فراق ليال ذات أنوار
على ليال لشهر الصوم ما جُعلت
إلا لتمحيص آثام وأوزار
ترحَّلت يا شهرَ الصيامِ بصومِنا
وقدْ كنتَ أنواراً بكلّ مكانِ
لئنْ فَنِيَتْ أيامُك الزُّهرُ بَغتة
فما الحزنُ مِنْ قلبي عليك بِفانِ
عليكَ سلامُ اللهِ كن شاهداً لنا
بخيرٍ رعاكَ اللهُ مِنْ رمضانِ

وهذا عامرُ بن قيس رحمه الله : يبكى ! فقيل له ما يبكيك ؟
فقال : والله ما أبكي حرصاً على الدنيا أو متاع ، أبكي على ذهابِ ظَمَأِ الهواجر ، وعلى قيام ليالي الشتاء. وقال الحسنُ رحمه الله : إنَّ اللهَ جعلَ شهرَ رمضانَ مضماراً لخلقه يَسْتبِقُون فيه بطَاعَتِهِ إلى مَرْضَاتِهِ ، فَسَبَقَ قومٌ فَفَازُوا ، وتَخَلَّفَ آخرونَ فَخَابُوا ، فالعجبُ من اللَّاعِبِ الضَّاحِكِ في اليَومِ الذي يَفُوزُ فيه المُحْسِنُون ، ويَخْسَرُ فيهِ المُبْطِلُون . ثُمَّ يَبْكي رحمه الله.

ഇത്തരുണത്തിൽ നമ്മുടെ മനസ്സിലൂടെ കടന്നുപോവേണ്ട ചില ചിന്തകളാണ് ഇന്ന് നാം ചർച്ച ചെയ്യുന്നത്.

(ഒന്ന്) ഇസ്‌ലാമിക വീക്ഷണത്തിൽ ഏതൊരു കാര്യവും പരിഗണിക്കപ്പെടുന്നത് അതിന്റെ പര്യവസാനവും സമാപ്തവും നോക്കിയാണല്ലോ.

وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ (الاعراف) فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ (هود)

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيّ قَالَ نَظَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى رَجُلٍ يُقَاتِلُ الْمُشْرِكِينَ وَكَانَ مِنْ أَعْظَمِ الْمُسْلِمِينَ غَنَاءً عَنْهُمْ فَقَالَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا فَتَبِعَهُ رَجُلٌ فَلَمْ يَزَلْ عَلَى ذَلِكَ حَتَّى جُرِحَ فَاسْتَعْجَلَ الْمَوْتَ فَقَالَ بِذُبَابَةِ سَيْفِهِ فَوَضَعَهُ بَيْنَ ثَدْيَيْهِ فَتَحَامَلَ عَلَيْهِ حَتَّى خَرَجَ مِنْ بَيْنِ كَتِفَيْهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْعَبْدَ لَيَعْمَلُ فِيمَا يَرَى النَّاسُ عَمَلَ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنَّهُ لَمِنْ أَهْلِ النَّارِ وَيَعْمَلُ فِيمَا يَرَى النَّاسُ عَمَلَ أَهْلِ النَّارِ وَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِخَوَاتِيمِهَا (صحيح البخاري) معاوية قال : قال رسول الله – صلى الله عليه و سلم – : إنما الأعمال بخواتيمها كالوعاء إذا طاب أعلاه طاب أسفله وإذا خبث أعلاه خبث أسفله (ابن حبان)

HADIA CSE Khutba Notes (23.6.2017)

ചില റമളാൻ ചിന്തകൾ

عن النبي صلي الله عليه و سلم قَالَ إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ الزَّمَانَ الطَّوِيلَ بِأَعْمَالِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ثُمَّ يَخْتِمُ اللَّهُ لَهُ بِأَعْمَالِ أَهْلِ النَّارِ فَيَجْعَلُهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ الزَّمَانَ الطَّوِيلَ بِأَعْمَالِ أَهْلِ النَّارِ ثُمَّ يَخْتِمُ اللَّهُ لَهُ عَمَلَهُ بِأَعْمَالِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَجْعَلُهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ (احمد)

عَنِ الْحَسَنِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى الله عَلَيه وسَلَّم ، قَالَ : لاَ عَلَيْكُمْ أَنْ لاَ تَعْجَلُوا بِأَحَدٍ مِنْكُمْ حَتَى تَنْظُرُوا مَاذَا يُخْتَمُ بِهِ عَمَلُهُ .

وَكَانَ الْحَسَنُ ، يَقُولُ : اللهمَّ اجْعَلْ أَحْسَن أَعْمَالِنَا خَوَاتِيمَهَا ، وَاجْعَلْ ثَوَابَهَا الْجَنَّةَ ، قَالَ : وَكَانَ رَسُولُ الله صَلَّى الله عَلَيه وسَلَّم ، يَقُولُ : اللهمَّ اجْعَلْ أَخْيَرَ أَعْمَالِنَا مَا يَلِي آجَالَنَا ، وَاجْعَلْ خِيَارَ أَيَّامِنَا يَوْمَ نَلْقَاكَ.

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– « مَنْ كَانَ آخِرُ كَلاَمِهِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ » (ابو داود)

أنس بن مالك – رضي الله عنه – : قال : قال رسولُ الله –صلى الله عليه وسلم– : «إذا أراد الله بعبد خيرا استعمله ، فقيل له : كيف يستعمله يا رسول الله ؟ قال : يُوَفِّقُهُ لعل صالح قبل الموت». أخرجه الترمذي.

അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ വിശ്വാസികളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം റമളാനിലെ അവശേഷിക്കുന്ന രണ്ടു ദിനങ്ങൾ ഏറെ പരമപ്രധാനമാണ്. നമ്മുടെ റമളാൻ അർഥ പൂർണമാവാൻ അവ ഏറ്റവും നന്നായി ഉപയോഗപ്പെടുത്തേണ്ടതുണ്ട്. എന്നാൽ ദുഃഖകരമെന്ന് പറയാം, പൊതുവെ അവസാനത്തോടടുക്കും തോറും റമളാനിൽ ആളുകൾക്ക് ആരാധനകളിൽ താൽപര്യം കുറഞ്ഞു വരുന്നതായാണ് നാം കാണുന്നത്. പ്രത്യേകിച്ച് ഇരുപത്തി ഏഴാം രാവിനു ശേഷം ജനങ്ങൾ പെരുന്നാൾ തിരക്കുകളിലേക്ക് ഏറെക്കുറെ മാറിയിട്ടുണ്ടാവും. ഇതു ശരിയാണോ? റമളാനിലെ 29 ാം രാവും 30 ാം രാവും ഏറെ പ്രധാനപ്പെട്ടതും ലൈലത്തുൽ ഖദ്ർ പ്രതീക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടതുമാണ്.

عن معاوية قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " التمسوا ليلة القدر في آخر ليلة من رمضان " وفي رواية أحمد عن أبي هريرة مرفوعاً أنها آخر ليلة (تفسير الوسي) عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال في ليلة القدر: "إنها ليلة سابعة أو تاسعة وعشرين، وإن الملائكة تلك الليلة في الأرض أكثر من عدد الحصى" (احمد)

അവസാന രാത്രിയുടെ മഹത്വം അവിടന്ന് പ്രത്യേകം പഠിപ്പിക്കുന്നു:

قال صلي الله عليه و سلم عن رمضان : فَإِنَّهُ إِذَا كَانَ آخِرُ لَيْلَةٍ غَفَرَ لَهُمْ جَمِيعًا " فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: أَهِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ ؟ فَقَالَ: " لَا، أَلَمْ تَرَ إِلَى الْعُمَّالِ يَعْمَلُونَ فَإِذَا فَرَغُوا مِنْ أَعْمَالِهِمْ وُفُّوا أُجُورَهُمْ (شعب الايمان) وَلِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي كُلِّ يَوْمٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ عِنْدَ الْإِفْطَارِ أَلْفُ أَلْفِ عَتِيقٍ مِنَ النَّارِ كُلُّهُمْ قَدِ اسْتَوْجَبُوا النَّارَ، فَإِذَا كَانَ آخِرُ يَوْمٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ أَعْتَقَ اللهُ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ بِقَدْرِ مَا أَعْتَقَ مِنْ أَوَّلِ الشَّهْرِ إِلَى آخِرِهِ (شعب الايمان)

ഇങ്ങനെ നരകമോചനം ലഭിക്കുന്നതുകൊണ്ടാണ് പിറ്റേന്ന് സന്തോഷത്തിന്റെ ദിവസമായ പെരുന്നാളായത്. നരകമോചനം കിട്ടുന്നതിനെക്കാൾ വലിയ പെരുന്നാൾ വേറെയുണ്ടോ?

ബലിപെരുന്നാളും അങ്ങനെ തന്നെ. അതിന്റെ തൊട്ട് തലേന്നാണല്ലോ ഏറെ പവിത്രമായ അറഫ ദിവസം! അതുകൊണ്ട് പണ്ഡിതന്മാർ പറയുന്നു:

فمن أعتق من النار في اليومين فله يوم عيد و من فاته العتق في اليومين فله يوم وعيد.

HADIA CSE Khutba Notes (23.6.2017)

ചില റമളാൻ ചിന്തകൾ

ചുരുക്കത്തിൽ ഇപ്പോൾ നാം ഏറെ മുൻഗണന കൊടുക്കേണ്ടത് അവശേഷിക്കുന്ന രണ്ടു ദിവസങ്ങൾ ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്നതിനാണ്.

(രണ്ട്) റമളാൻ അവസാനിച്ചാൽ പിന്നെ പെരുന്നാൾ സുദിനമാണ്. പൊതുവെ പെരുന്നാൾ രാവും പകലും മാർക്കറ്റുകളിൽ അലഞ്ഞു നടക്കാനാണ് ആളുകൾ ഉപയോഗിക്കാറുള്ളത്. എന്നാൽ പ്രാർത്ഥനക്ക് ഉത്തരം കിട്ടുന്ന പ്രധാനപ്പെട്ട അഞ്ചു രാത്രികളിൽ ഒന്നാണ് പെരുന്നാൾ രാവ് (ഇമാം ശാഫിഈ - അൽ ഉമ്മ്). അന്നും പിറ്റേന്ന് പകലും അല്ലാഹുവിനെ നാം പരമാവധി വാഴ്ത്തുക. അവൻ പറയുന്നു:

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُون (البقرة)

പെരുന്നാൾ സുദിനത്തിൽ പരിധിവിട്ട് ആഘോഷിക്കുന്നത് വിശ്വാസികളുടെ ലക്ഷണമല്ല.

خرج عمر بن عبد العزيز رحمه الله في يوم عيد فطر فقال في خطبته : أيها الناس إنكم صمتم لله ثلاثين يوما و قمتم ثلاثين ليلة و خرجتم اليوم تطلبون من الله أن يتقبل منكم كان بعض السلف يظهر عليه الحزن يوم عيد الفطر فيقال له : إنه يوم فرح و سرور فيقول : صدقتم و لكني عبد أمرني مولاي أن أعمل له عملا فلا أدري أيقبله مني أم لا ؟ رأى وهب بن الورد قوما يضحكون في يوم عيد فقال : إن كان هؤلاء تقبل منهم صيامهم فما هذا فعل الشاكرين و إن كان لم يتقبل منهم صيامهم فما هذا فعل الخائفين (لطائف المعارف)

روي عن علي رضي الله عنه أنه كان ينادي في آخر ليلة من شهر رمضان : يا ليت شعري من هذا المقبول فنهنيه و من هذا المحروم فنعزيه و عن ابن مسعود أنه كان يقول : من هذا المقبول منا فنهنيه و من هذا المحروم منا فنعزيه أيها المقبول هنيئا لك أيها المردود جبر الله مصيبتك.

റമളാൻ ഫലപ്രദമാവാത്തവർക്ക് എന്ത് പെരുന്നാൾ?

ترحل الشهر وا لهفاه وانصرما
واختص بالفوز في الجنات من خدما
وأصبح الغافل المسكين منكسراً
مثلي فيا ويحه يا عظم ما حرما
من فاته الزرع في وقت البذار فما
تراه يحصد إلا الهم والندما
طوبى لمن كانت التقوى بضاعته
في شهره وبحبل الله معتصما

(മൂന്ന്) നമ്മുടെ ആരാധനകളും ദൈവചിന്തയും റമളാൻ കഴിഞ്ഞാലും നിലനിറുത്താൻ ശ്രമിക്കണം. പണ്ഡിതന്മാർക്കിടയിൽ ഒരു പ്രയോഗമുണ്ട്: കുൻ റബ്ബാനിയ്യൻ, ലാ തകുൻ റമളാനിയ്യൻ (നീ അല്ലാഹു

ചില റമളാൻ ചിന്തകൾ

വിന്റെ അടിമയാകുക, റമളാനിന്റെ അടിമയാകരുത്). ഇന്ന് നമ്മിൽ പലരും റമളാനിൽ മാത്രം ഇബാദത്ത് ചെയ്യുന്ന, അതിന്റെ അടിമകളാണ്.

قِيلَ لِبِشْرٍ : إن قوماً يجتهدون ويتعبدون في رمضان . فقال : بئس القوم الذين لا يعرفون الله إلا في رمضان إن الصالح يجتهد ويتعبد السنة كلها .

وسئل الشبلي : أيهما أفضل رجب أو شعبان فقال :كن ربانياً ولا تكن شعبانياً .

قال كعب: من صام رمضان وهو يحدث نفسه أنه إذا أفطر أن لا يعصي الله دخل الجنة بغير مسألة ولا حساب، ومن صام رمضان وهو يحدث نفسه أنه إذا أفطر عصى ربه، فصيامه عليه مردود"

എന്ത് ചെയ്യുകയാണെങ്കിലും അവയിലെ സ്ഥിരതയാണ് (ഇസ്തിഖാമത്ത്) നമുക്ക് വേണ്ടത്. (ഹിജ്റ് 99, അഹ്ഖാഫ് 13).

أَنَّ سُفْيَانَ بْنَ عَبْدِ اللهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللهِ ، حَدِّثْنِي بِشَيْءٍ أَعْتَصِمُ بِهِ قَالَ : قُلْ : رَبِّيَ اللَّهُ ، ثُمَّ اسْتَقِمْ (بخاري)

അങ്ങനെയായിരുന്നു തിരുനബി(സ).

عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ : سَأَلْتُ عَائِشَةَ كَيْفَ كَانَ عَمَلُ رَسُولِ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– هَلْ كَانَ يَخُصُّ شَيْئًا مِنَ الأَيَّامِ قَالَتْ : لاَ كَانَ كُلُّ عَمَلِهِ دِيمَةً وَأَيُّكُمْ يَسْتَطِيعُ مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– يَسْتَطِيعُ (ابو دود) عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– إِذَا عَمِلَ عَمَلاً أَثْبَتَهُ وَكَانَ إِذَا نَامَ مِنَ اللَّيْلِ أَوْ مَرِضَ صَلَّى مِنَ النَّهَارِ ثِنْتَىْ عَشْرَةَ رَكْعَةً (مسلم)

اثبته أي: داوم وواظب عليه.

റമളാനിൽ നാം ഏറെ പ്രാധാന്യം കൊടുത്ത ഒന്നാണല്ലോ നോമ്പ്. റമളാൻ കഴിഞ്ഞാലും നിരവധി നോമ്പുകളുണ്ട് (ഉദാ: തിങ്കൾ, വ്യാഴം സുന്നത്ത് നോമ്പ്). അവ നാം നോറ്റു കൊണ്ടിരിക്കുക.

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– قَالَ « مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ »(مسلم) باع قوم من السلف جارية ، فلما قرب شهر رمضان رأتهم يتأهبون له ويستعدون بالأطعمة وغيرها. فسألتهم. فقالوا: نتهيأ لصيام رمضان. فقالت: وأنتم لا تصومون إلا رمضان !، لقد كنت عند قوم كل زمانهم رمضان ، ردوني إليهم.

വേറെ ഒന്നാണ് തറാവീഹ്/ഖിയാമുല്ലൈൽ. മറ്റു മാസങ്ങളിലും രാത്രി നിസ്കാരമുണ്ട്.

عَنْ بِلاَلٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– :« عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ ، فَإِنَّهُ دَأْبُ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ ، وَإِنَّ قِيَامَ اللَّيْلِ قُرْبَةٌ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى ، وَتَكْفِيرٌ لِلسَّيِّئَاتِ ، وَمَنْهَاةٌ عَنِ الإِثْمِ ، وَمَطْرَدَةٌ لِلدَّاءِ عَنِ الْجَسَدِ » (بيهقي) ذكَرَ الخطيبُ البغدادي رحمه الله : " عن عاصم البَيْهَقِي قال : بتُّ ليلةً عند الإمام أحمد بن حنبل ، فجاء بماءٍ فوضعَهُ ، فلما أصبح نظر إلى الماءِ بحاله ، فقال : سبحانَ الله ! رجلٌ يطلبُ العلمَ لا يكونُ له وِرْدٌ بالليل "

റമളാനിൽ നാം നിരവധി ഖത്മുകളും ജുസ്ഉകളും പൂർത്തീകരിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. ഒരു വിശ്വാസി എല്ലാ സമയത്തും ചുരുങ്ങിയ പക്ഷം തീർക്കേണ്ട ഖത്മ് അവിടന്ന് പഠിപ്പിക്കുന്നു.

HADIA CSE Khutba Notes (23.6.2017)

ചില റമളാൻ ചിന്തകൾ

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " اقْرَأِ الْقُرْآنَ فِي شَهْرٍ " قُلْتُ: إِنِّي أَجِدُ قُوَّةً، قَالَ: " فَاقْرَأْهُ فِي عِشْرِينَ لَيْلَةً " قُلْتُ: إِنِّي أَجِدُ قُوَّةً، قَالَ: " فاقْرَأْهُ فِي خَمْسَ عَشْرَةَ لَيْلَةً " قُلْتُ: إِنِّي أَجِدُ قُوَّةً، قَالَ: " فَاقْرَأْهُ فِي عَشْرٍ " قُلْتُ: إِنِّي لَأَجِدُ قُوَّةً، قَالَ: " فَاقْرَأْهُ فِي سَبْعٍ وَلَا تَزِدْ عَلَى ذَلِكَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

നോമ്പു കാലത്ത് നാം സൽസ്വഭാവം ശീലിച്ചു. ആരെങ്കിലും വഴക്കിനു വന്നാൽ നോമ്പുകാരനാണെന്ന് പറയാൻ നാം പഠിച്ചു. പ്രസ്തുത സ്വഭാവം എപ്പോഴും ഉണ്ടാവേണ്ടതാണ്.

عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه و سلم قال : شرار أمتي الثرثارون المتشدقون المتفيهقون وخيار أمتي أحاسنهم أخلاقا (الادب المفرد)

കാലം വരും പോവും. എന്നാൽ വിശ്വാസിയുടെ ഭക്തിക്കോ ശക്തിക്കോ ഒരു ചാഞ്ചല്യവും ബാധിക്കു കയില്ലെന്നാണ് ഇവയെല്ലാം നൽകുന്ന സന്ദേശം. ഇബ്നു റജബ്(റ) പറയുന്നത് എത്ര മനോഹരമായിരി ക്കുന്നു!

هذه الشهور والأعوام، والليالي والأيام، كلها مقادير للآجال، ومواقيت للأعمال، ثم تنقضي سريعاً، وتمضي جميعاً، والذي أوجدها وابتدعها وخصها بالفضائل وأودعها باقٍ لا يزول، ودائم لا يحول، هو في جميع الأوقات إله واحد، ولأعمال عباده رقيب مشاهد، فسبحان من قلب عباده في اختلاف الأوقات بين وظائف الخدم، ليسبغ عليهم فيها فواضل النعم، ويعاملهم بنهاية الجود والكرم.

إلى أن قال: من عمل طاعة من الطاعات وفرغ منها، فعلامة قبولها أن يصلها بطاعة أخرى، وعلامة ردها أن يعقب تلك الطاعة بمعصية، ما أحسن الحسنة بعد السيئة تمحها! وأحسن منها الحسنة بعد الحسنة تتلها، وما أقبح السيئة بعد السيئة تمحقها وتعفوها، ذنب واحد بعد التوبة أقبح من سبعين ذنباً قبلها. وقد قيل: "ثواب الحسنة حسنة بعدها".

ഖുതുബ നോട്ട്സ്

HADIA Centre for Social Excellence
Panakkad, Pattarkadavu P.O
Malappuram DT, Kerala -676519
csehadia@gmail.com I www.hadia.in
For any clarification: Mob: 9496445823